

ضرب الاجل برای بانکها

قانون فرصت دومه ارائه برنامه اصلاحی از سوی بانکهای خصوصی برای حل مشکل کفایت سرمایه را تعیین کرده است. فرشاد محمدپور، معاون نظارت و تنظیم‌گری بانک مرکزی اظهار داشت: هم‌اکنون در ۱۰ بانک که برخی جزو بانکهای ناترازمان نیز به حساب می‌آیند، نسبت کفایت سرمایه با شرایط استاندارد مطابقت ندارد و حتی در برخی بانکها این نسبت منفی است و به همین دلیل نیز تمرکز اصلی بانک مرکزی بر روی این بانکها قرار دارد. او افزود: تاکنون یک یا دو بانک برنامه خود را ارائه کرده‌اند، در باقی بانکها نیز طی یک یا دو هفته گذشته مکاتبات لازم برای ارائه برنامه‌هایشان از سوی بخش معاونت نظارت و تنظیم‌گری بانک مرکزی صورت گرفته است. محمدپور گفت: مسئولیت در خصوص بانکهای دولتی در این حوزه برعهده وزارت امور اقتصادی و دارایی است.

درآمد ۲/۵ هزار میلیارد تومانی از خودروهای لوکس

از مجموع ۵۶۶ هزار و ۷۵۳ مالک خودرو مشمول مالیات شده، تعداد ۲۳۵ هزار و ۶۱۷ مالک تاکنون نسبت به پرداخت مالیات خود اقدام کرده‌اند که مبلغ ۲۵/۵ همت وصول شده است. به گزارش مهر، از مجموع ۵۶۶ هزار و ۷۵۳ مالک خودرو مشمول مالیات شده نیز تعداد ۲۳۵ هزار و ۶۱۷ مالک تاکنون نسبت به پرداخت مالیات خود اقدام نموده‌اند که از آنان مبلغ ۲/۵ همت وصول شده است. با این حال ۴۲ هزار و ۷ مالک خودرو نیز به مالیات تعیین شده خود که در مجموع حدود یک هزار میلیارد تومان است، اعتراض کردند که روند بررسی مالیات آنها و طی کردن مراحل قانونی آن ادامه دارد. در سال ۱۴۰۰ از مجموع ۱۷۷ هزار و ۶۰۰ مالک خودروی لوکس شناسایی شده ۱۰۳ هزار و ۶۷۱ مالک مالیات خود را پرداخت کردند و در سال ۱۴۰۱ نیز ۱۰۳ هزار و ۵۰۵ مالک اقدام به پرداخت مالیات کرده‌اند.

اخذ مالیات از بانکها در طرح نهضت ملی مسکن

طبق قانون، از بانک‌هایی که در پرداخت تسهیلات مسکن در طرح نهضت ملی اهمال کرده‌اند، مالیات اخذ می‌شود. ناصر رضایی، مدیرکل راه و شهرسازی استان فارس گفت: از مجموع ۲۶ بانک عامل در کشور، تنها ۸ بانک و در استان فارس، فقط ۲ بانک مسکن و ملی نسبت به پرداخت تسهیلات اقدام کردند که این امر مورد اعتراض مجموعه راه و شهرسازی است. او گفت: با پیگیری‌های انجام شده و طی بازدیدهای به عمل آمده، در نامه‌ای از سوی معاونت مسکن وزارت راه و شهرسازی به اداره مالیات، اسامی بانک‌هایی که در این امر اهمال کردند، اعلام شد تا طبق قانون، از این بانکها، به ازای هر سالی که از پرداخت تسهیلات خودداری کرده‌اند، ۲۵ درصد مالیات دریافت شود. او با اشاره به اینکه تاکنون ۳ سال از این طرح گذشته و در حال حاضر، نرخ مالیات سال اول محاسبه شده است، اظهار کرد: منابع مالی برای اجرای طرح نهضت ملی مسکن، از طریق آورده متقاضیان مسکن و تسهیلات بانکی تامین می‌شود.

انحراف یارانه‌ای

سازمان هدفمندی بدون ارائه صورت‌های مالی، لیستی از مخارجی غیر از فقرزدایی را در قالب کمک به صد اوسیمو مساجد در برنامه دارد

فرزانه طهرانی
دبیر گروه اقتصاد

وقتی سازمان هدفمندی یارانه‌ها در سال ۱۳۸۸ تشکیل شد، اصلاح قیمت حامل‌های انرژی و پرداخت منابع حاصل از آن به جامعه آسیب‌پذیر و محروم را هدفگذاری کرد تا از این محل کارآیی اقتصاد افزایش یابد. این سازمان کم کم با بودجه‌ای که امروز به بیش از ۷۵۰ هزار میلیارد تومان می‌رسد، به یک بودجه موازی با بودجه عمومی تبدیل شد با این تفاوت که دخل و خرج‌های آن نه تنها شفاف به دیوان محاسبات ارائه نمی‌شود بلکه با تعریف مخارجی خارج از هدف اولیه، فضایی برای سوءاستفاده از منابع متعلق به محرومان باز کرده است.

در لیست مخارج این سازمان، کمک به تولید آثار فاخر در صداوسیما، تقویت فرهنگ دینی در شهرستانها، کمک به نهاد نمایندگی رهبری در دانشگاه‌ها، کمک به صندوق اعتباری هنر، کمک به جامعه المصطفی، کمک به شبکه جهانی ثقلین، کمک به شبکه جهانی تقریب، کمک به دفتر تبلیغات اسلامی، کمک به کارگروه ملی زیارت، کمک به فرهنگستان زبان و ادب فارسی، کمک به مرکز رسیدگی به مساجد اصفهان، کمک به مرکز رسیدگی به مساجد خراسان و... فهرست شده است.

تعبیر فرشاد مومنی، اقتصاددان و عضو هیئت علمی دانشکده اقتصاد علامه طباطبایی از این فهرست، عناوینی کلی و غیرشفاف است که منابع کشور که باید صرف محرومیت‌زدایی شود را به جیب اغیار روانه می‌کند. او می‌گوید: «این عبارات که هیچ کس از آن چیزی نمی‌فهمد برای افرادی که با نظام بودجه‌ریزی آشنا هستند؛ پیام مهمی دارد. اینکه تقویت دینی چیست؟ ابزارهای این تقویت کدام است؟ در کدام شهرستانها قرار است این تقویت صورت گیرد؟ هیچ‌یک از اینها حساب و کتاب‌های روشنی ندارد اما تحت این عنوان تخصیص‌های قابل اعتنایی اتفاق افتاده است.»

این خرج و برج‌های بی حساب و کتاب، نمایندگان مجلس را هم به اعتراض واداشت و حتی علی بابایی کارنامی، رئیس کمیسیون اجتماعی مجلس دوازدهم با استفاده از تعبیر «حیاط خلوت دولت» خواست سازمان هدفمندی یارانه‌ها را تعطیل کنند. او با بیان اینکه «باید سازمان هدفمندی یارانه‌ها را تعطیل کرد»، می‌گوید: «صندوقی درست کرده‌ایم که به هیچ مرجعی در کشور پاسخگو نیست. مجلس با ایجاد این سازمان در واقع رانتی را طراحی کردند که با سلاطین افراد اداره می‌شود و قوانین در آنجا حاکم نیست. به نظرم تعطیل کردن این نهاد خیلی بهتر است تا اینکه ندانیم خروجی آن به جیب چه کسانی می‌رود. در واقع سازمانی با ورودی‌های زیاد داریم ولی هیچ عایدی‌ای برای مردم ندارد.»

روایت هم‌میهن

به مبلغ ۵۰ هزار میلیارد تومان خارج از سقف بودجه منتشر شد و به سازمان هدفمندی یارانه‌ها برای انجام تعهدات منتشر شد. این در شرایطی است که حجم بالای انتشار اوراق بدون ضابطه آن هم در آخرین روز سال به هیچ‌عنوان با منطق کارشناسی سازگار نیست.

مشابه این اتفاق در سال ۱۴۰۲ با مصوبه هیئت وزیران و تخصیص بیش از ۳۰ هزار میلیارد تومان اوراق بدهی به سازمان هدفمندی رقم خورد. این موضوع ضمن آسیب به اعتماد سرمایه‌گذاران بازار اوراق بدهی موجب اختلال در نرخ‌های اوراق شده و هزینه تامین مالی برای دولت را بالا می‌برد. این در حالی است که اگر در قانون بودجه و از همان ابتدای سال برای انتشار اوراق برنامه‌ای در نظر گرفته می‌شد، آسیبی به بازار بدهی وارد نمی‌شد.

مرور عملکرد سازمان هدفمندی یارانه‌ها در سال ۱۴۰۲ نشان می‌دهد اختلاف منابع وصولی که ۴۹۱ هزار میلیارد تومان بوده با مصارف پرداخت شده که به ۶۱۴ هزار میلیارد تومان رسیده از این طریق جبران شده است:

- ▶ استفاده از مانده حساب مصرف‌نشده سال گذشته به مبلغ ۸ هزار میلیارد تومان
- ▶ دریافت تنخواه از خزانه‌داری کل کشور به مبلغ ۳۶ هزار میلیارد تومان
- ▶ دریافت تنخواه از بانک مرکزی به مبلغ ۴/۵ هزار میلیارد تومان
- ▶ مصوبات هیئت وزیران به مبلغ ۲۵ هزار میلیارد تومان
- ▶ تسهیلات بانکی به مبلغ ۲۰ هزار میلیارد تومان
- ▶ خط اعتباری بانک مرکزی به مبلغ ۱۵ هزار میلیارد تومان
- ▶ منابع داخلی شرکت بازرگانی دولتی جهت خرید تضمینی گندم
- ▶ پرداخت نشدن ۹۰ هزار میلیارد تومان از سهم شرکت‌های دولتی از هزینه تولید و توزیع انرژی از مجموع ۱۱۵ هزار میلیارد تومان تکالیف قانونی سازمان هدفمندی یارانه‌ها

انحراف هدفمندی و گسیل منابع به بخش‌هایی غیر از جامعه هدف

طبق قانون بودجه ۱۴۰۳، ۷۹ درصد از کل مصارف یعنی ۵۹۹/۶ هزار میلیارد تومان برای اهداف حمایتی در نظر گرفته شده است. این رقم در مقایسه با اعتبار ۴۸۵ هزار میلیارد تومانی مصارف حمایتی قانون سال ۱۴۰۲ حدود ۲۳ درصد رشد داشته است. اعتبارات یارانه‌ها، پرداخت مستمری خانوارهای تحت پوشش سازمان بهزیستی و پرداخت مستمری خانوارهای تحت پوشش کمیته امداد به ترتیب بیشترین رشد اعتبارات را در بودجه سال ۱۴۰۳ نسبت به سال گذشته داشته‌اند. اما در کنار این اقدامات حمایتی مخارجی به جز جامعه هدف این سازمان مانند آنچه در ابتدای گزارش به آن اشاره شد، به جمع هزینه‌ها اضافه شده است. همچنین در بودجه سال ۱۴۰۳ یارانه بیمه مولانان و مصارف سازمان هدفمندی برای اولین بار در قسمت مصارف جدول هدفمندی یارانه‌ها قرار گرفته‌اند، هر چند اعتبار اندکی برای آنها پیش‌بینی شده اما این اقدامات ماهیت حمایتی ندارند.

بی‌حساب و کتاب

۲۷ درصد از بودجه عمومی ۲ هزار و ۸۳۷ هزار میلیارد تومانی کشور مربوط به سازمان هدفمندی یارانه‌هاست. یعنی عدد قابل توجه ۷۵۹ هزار میلیارد تومان که در قالب درآمد و هزینه هدفمندی یارانه‌ها بدون نظارت دیوان محاسبات در اختیار تام دولت است.

جالب آنکه این رقم قابل اعتنا از شمول نظارت دیوان محاسبات خارج است و نه فقط دولت بلکه مجلس هم هر تغییر و دخل و تصرفی در این بخش می‌خواهد انجام دهد. قانون هدفمندی یارانه‌ها به‌طور کلی از محاسبات عمومی کشور مبرا است و همین مسئله اختیار عمل دولت و مجلس را در آن افزایش داده و نظارت‌ها را ضعیف کرده است. سازمان هدفمندی یارانه‌ها حتی حاضر نیست به قانون ارائه صورت‌های مالی عمل کند و صورت‌های سالانه خود را پیش از ارائه لایحه بودجه، به مجلس تحویل دهد.

سال ۱۳۹۸ قانونی تصویب شد که براساس آن شرکت‌های دولتی موظف شدند یک ماه زودتر از تقدیم لایحه بودجه، بودجه خود را اعلام کنند. این قانون که به‌عنوان یک تیغ تیز به ماده ۱۸۲ آیین‌نامه داخلی مجلس اضافه شده، می‌گوید: «شرکت‌های دولتی باید تا پانزدهم آبان هر سال عملکرد بودجه سال گذشته، صورت‌های مالی حسابرسی شده خود را ارائه دهند.»

در سال‌های گذشته یعنی سال‌هایی که از اجرای قانون می‌گذرد، ارائه صورت‌های مالی شرکت‌ها روند نزولی داشته و سال به سال بر تعداد شرکت‌هایی که از این قانون سرپیچی کرده‌اند، افزوده شده است. به طوری که از ۳۸۰ شرکت دولتی در سال اول، ۳۲۸ شرکت، صورت‌های مالی خود را تقدیم مجلس کردند، اما در سال ۱۳۹۹ تعداد آنها به ۳۰۳ شرکت و در سال ۱۴۰۰ به ۲۸۱ شرکت کاهش یافت.

سازمان هدفمندی یارانه‌ها به‌عنوان شرکتی که کل یارانه‌های کشور را در اختیار داشته و توزیع می‌کند، در هیچ‌یک از این سال‌ها حاضر نشده صورت مالی خود را به مجلس ارائه کند. صداوسیما نیز که بودجه هم از بودجه کل کشور سهم‌گیری کرده و هم از سازمان هدفمندی یارانه‌ها سهم دریافت می‌کند، به‌رغم عملکرد پر حرف و حدیثی که دارد، حاضر به ارائه صورت مالی نشده تا هزینه کرد‌هایش افشاء نشوند.

کسری ۲۳۰ هزار میلیارد تومانی و ریخت و پاش‌های خارج از بودجه

در بودجه ۱۴۰۳ منابع سازمان هدفمندی یارانه‌ها ۷۵۹ هزار میلیارد تومان پیش‌بینی شده است. این رقم نسبت به عدد مصوب‌شده در سال گذشته ۱۵ درصد و نسبت به عملکرد این سال ۶۶ درصد افزایش نشان می‌دهد. این رشد در حالی پیش‌بینی شده که از سال ۱۴۰۱ سازمان هدفمندی یارانه‌ها با کسری قابل توجهی مواجه شده که امسال بر اساس محاسبه مرکز پژوهش‌های مجلس به ۲۳۰ هزار میلیارد تومان می‌رسد. این مرکز اضافه می‌کند: «اوضاع نابسامان هدفمندی یارانه‌ها در سال ۱۴۰۳ نه تنها ادامه یافته بلکه تشدید می‌شود. زیرا تمام روندهای مبنایی مخرب مانند ناترازی تولید و مصرف فرآورده‌های نفتی و فقدان هرگونه برنامه جامع جهت اصلاح آن، بی‌انضباطی مالی، بیش‌برآوردی منابع و کم‌برآوردی مصارف و سایر عوامل همچنان مانند گذشته با قوت پابرجا هستند.»

در سال ۱۴۰۱ کسری هدفمندی معادل ۷۲ هزار میلیارد تومان بود و در سال ۱۴۰۲ به رقم ۲۰۰ هزار میلیارد تومان رسید. از آنجا که برنامه اصلاحات قیمتی متوقف شده و در مقابل مصارف هدفمندی به دلیل تورم سالانه و تخصیص‌هایی که به مصارفی غیر از هدف اولیه صورت گرفته، انتظار می‌رود در سال‌های آینده هدفمندی یارانه‌ها با کسری بزرگتری مواجه شود.

در واقع با حذف ارز ترجیحی در سال ۱۴۰۱ پرداخت یارانه نقدی برای جبران آثار رفاهی آن به سازمان هدفمندی یارانه‌ها منتقل شد که بار مالی سنگینی بر بودجه هدفمندی تحمیل کرد. در کنار این مسئله ناترازی انرژی هم به کسری هدفمندی دامن زده است. در نتیجه این دو اتفاق تراز بودجه سازمان هدفمندی که ۳۷ هزار میلیارد تومانی در سال ۱۳۹۹ مازاد داشت در عرض دو سال به وضعیت کسری ۱۷۰ هزار میلیارد تومانی در سال ۱۴۰۲ رسیده است. در کنار کسری هدفمندی، نحوه تأمین آن در طول سال‌های اخیر به مشکلی مستقل تبدیل شده است. از آنجاکه مصارف سازمان هدفمندی از نوع پرداخت‌های ضروری بوده و دولت نیز روش تأمین مالی مناسبی را برای جبران کسری هدفمندی تدارک نمی‌بیند، تأمین منابع هدفمندی همواره در شرایط اضطراری و استثنایی انجام می‌شود.

با توجه به اینکه منابع سازمان با کاهش صادرات فرآورده‌های نفتی هر سال کمتر شده، این سازمان برای تأمین هزینه‌ها دست به روش‌هایی خارج از بودجه زده. به‌طور مثال مجوزهای خاص خارج از بودجه از نهادهایی غیر از مجلس می‌گیرد، یا از بانک مرکزی تنخواه دریافت می‌کند، دریافت تنخواه از بودجه عمومی هم در لیست روش‌های تأمین منابع این سازمان دیده می‌شود، سازمان هدفمندی معمولاً از بانک‌ها تسهیلات می‌گیرد و یا خط اعتباری از بانک مرکزی دریافت می‌کند. انتشار اوراق و برداشت از منابع شرکت ملی نفت و گاز هم در لیست اقدامات این سازمان وجود دارد. به‌طور نمونه در هفته آخر اسفندماه سال ۱۴۰۱ اوراق غیرنقدی